

Lápi baglyok, sasok, sólymok...

Az utóbbi hetekben többször próbáltam magam beleképzelni *Gabnai Ernő* helyébe. Mit érezhetett akkor, amikor elolvasta az ominózus „1,5 milliárd forintos levelet”? Nem lehetetlen, hogy az utóbbi 30-35 évben lefutott sok tízezer kilométernek köszönheti, hogy még egyáltalán él. Az én szívem jó eséllyel megállt volna a levél olvastán. Utolsó lehetetemből azonban biztosan elsuttogtam volna még néhány sötét tónusú jelzőkkel gazdagon díszített mondatot. Olyanokat, amiket nem áldott emlékü szüleitől tanultam...

De hát mennyi is 1,5 milliárd Ft? Biztos vannak sokan, akik könnyedén és közvetlenül tudják az összeg nagyságát értelmezni. Bevallom, nekem ehhez mankó kell, valamiféle kapaszkodó. Olyasmi, ami segít elképzelni, hogy miről is beszélünk, ami számomra is érthetővé teszi ezt a pusztaszámot.

Magyarország sok településén lehet manapság 5-6 millió Ft-ért tisztességes családi házat kapni. Élhető, átlagos helyekről beszélek, nem kiürült, lepusztult, szellemjárta holtfalvakról. Egy ilyen falu (nem is feltétlenül a legapróbb) minden háza, templommal, óvodával, tűzoltószertárral együtt, megvásárolható 1,5 milliárd Ft-ért.

Számos hazai márkakereskedés kínál 3-3,5 millió Ft-ért alapfelszereltségű, alsó közepkategóriás új autókat (Peugeot 301, Renault Fluence, Skoda Rapid stb.). Flottakedvezményrel ezek bármelyikéből megvehető legalább 500 db 1,5 milliárd Ft-ért (szerintem még téli gumit és ülészetet is adnának hozzájuk). Ha ennyi autót akarunk egy főcsoportnyi parkolóban (területe nagyjából 0,6 ha) elhelyezni, akkor az autókhoz olyan sűrűn kell állniuk, hogy a ki- és beszállás már nem is lesz túl egyszerű.

Ha havi nettó 500 ezer Ft-ot keres valaki (ezen soroknál az olvasók nagy többsége, a szerzővel együtt most nyilván letörli a szája sarkából csorgó nyál), és ezt minden hónap 3. napján maradéktalanul befizeti a megadott számlaszámra, akkor 250 év alatt jön össze a 1,5 milliárd Ft (ha kamatot nem számolunk, és az euró árfolyamát sem keverjük bele az ügyletbe). Hogy a világon csak nagyon kevesen élnek 250 évig? Ja, kérem, ne keressük a kifogásokat! Tessék abbahagyni a dohányzást, rendszeresen mozogni, kerülni a stresszt és ügyelni a koleszterinszintre!

De nézzünk egy „természetközeli” példát. A ragadozó madarak (pl. sasok,

Faj	A költőpárok becsült száma*	Természetvédelmi érték (Ft/példány)**	Összérték (Ft)
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	220	1 000 000	440 000 000
Parlagi sas (<i>Aquila beliiaca</i>)	150	1 000 000	300 000 000
Szírti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	5	500 000	5 000 000
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	220	1 000 000	440 000 000
Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	50	500 000	50 000 000
ÖSSZESEN	-	-	1 235 000 000

* Forrás: Haraszthy L. (szerk.), 2014: *Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon*

** Forrás: http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?page=sub_685

sólymok) a honi természetvédelem méltán óvott, védett ikonikus fajai. *Gabnai Ernő* 265 millió Ft-ot „spórolt volna”, ha nem saját földjén végzett volna 5 ha szárzúzást, hanem agyonlövöldözte volna (ezt persze a legkevésbé sem feltételezem róla) a Magyarországon fészkelő összes rétisast, parlagi sást, szirti sást, kerecsensólymot és vándorsólymot. Ugyanis ezek összegzett természetvédelmi értéke is „csupán” 1 235 000 000 Ft, ami konzervatív számítások szerint 265 000 000 Ft-tal kevesebb, mint a rá kirótt 1,5 milliárd Ft (lásd táblázat).

Érdekes, meglepő, furcsa, abszurd, komolytalan, vérlázító? Ki-ki válassza ki a stílusának és vérmérsékletének megfelelő jelzőt, vagy használjon mást, amit személy szerint indokoltnak tart. Az üggyel kapcsolatban tán még Besenyő Pista bácsi is feltenné klasszikussá magasztosult közismert kérdését.

Na de lépünk is túl ezen a vacak kis 1,5 milliárdon, és nézzük, hogyan is „jött ki” ez a kétségtelenül figyelemre méltó összeg. Lehet, hogy meglepő lesz a kijelentés, de a számítás módja nem kevésbé „lenyűgöző”, mint maga a végösszeg.

A kárösszeget megalapozó szakvélemény „eszmei” alapját 2 különböző helyen, különböző időpontokban folytatott egy-egy estés lámpázás fogási eredményei, illetve ezen eredmények összehasonlítása képezik. A szakértő minden további „számítást” erre alapozva próbál meg levezetni. Az egyik gyűjtés 2004 júliusában történt: „a szárzúzással érintett láppal gyakorlatilag szomszédos (néhány száz méterrel északra található), és természeti jellegében attól semmiben nem különböző élőhelyen – jelenlegi ismereteink szerint egész Európában egyedülálló módon – 80-100 példány jött egyetlen este alatt, egyetlen darab lámpa fényére!”

(szó szerinti idézet a Hajdú-Bihar Megyei Főügyészségnek a Debreceni Törvényszékhez 2013. december 4-i keltéssel benyújtott keresetéből). A későbbi gyűjtés pedig – melynek során a keleti lápi bagoly 7 példányát fogta a szakértő – 2013 júliusában volt, *Gabnai Ernő* földjén. Azaz a két lámpázás között 9(!!) év telt el. A két fogási eredmény közötti különbséget a szakvélemény gyakorlatilag a *Gabnai Ernő* által végrehajtott beavatkozás káros hatásaként értelmezi. Ehhez kapcsolódóan több, lényegét érintő szakmai észrevétel tennék:

– A 2013. júliusi lámpázást megelőzően a kérdéses területen senki nem gyűjtötte az *Arytrura musculus* egyedeket. Azaz a szárzúzással érintett területen a keleti lápi bagoly korábbi előfordulására közvetlen, kétséget kizáró, tényeszerű bizonyíték egészen egyszerűen nincs!

– Akármennyi is a szakvélemény által megjelölt rughalmassággal említett „néhány száz méteres távolság”, meg kell jegyezni, hogy a rovarok térbeli eloszlása rendkívül nagy változatosságot mutat, ami sok esetben, jelenlegi tudásunkat alapul véve gyakorlatilag megmagyarázhatatlan. Nemhogy néhány száz méteres, de néhány méteres távolság is óriási különbségeket eredményezhet. Magam 3 évtizede gyűjtök „iparszerűen” lepkehernyókat, és számtalanszor tapasztalom, hogy az egymás mellett álló, azonos fajú, korú, méretű faegyedek egyikén több példányban előkerülnek egy-egy lepkefaj, vagy éppen levéldarázs lárvái, gubacsdarazsak gubacsai, míg a másikon nem, annak ellenére, hogy ránézésre az is tökéletesen alkalmas tápnövényük lenne. Ugyanez igaz az egymás mellett lévő, illetve fokozottan az egymástól távolabbi területekre, illetve azok növényzetére is. Két, egymástól távolabb eső fénycsapda fo-

gási adatai nemhogy 9 év eltéréssel, de még akkor sem hasonlíthatók össze biztonsággal, ha a csapdák azonos fényforrással és azonos időben (ugyanazon a napon, percre pontosan ugyanabban az időintervallumban) működtek. A közvetlen környezet eltérő paraméterei (aljnövényzet, cserjefajok, árnyékoltság stb.) ugyanis jelentősen befolyásolhatják a gyűjtési eredményeket.

– Gyakran még ugyanazon csapda egymást követő két napon észlelt fogási eredményei sem vethetők össze. A két különböző napra jellemző számtalan környezeti tényező (holdfázis, csapadék, hőmérséklet, páratartalom, szél, illetve sok más, nem is mérhető paraméter) ugyanis nagyságrendi különbségeket idézhet elő a fogási számokban. Előfordul, hogy az egyik nap 100 példányt fog a csapda, a következő napon pedig csak egyet. Ez még úgy is megeshet, hogy triviális magyarázat (pl. szél, eső) nem adható a különbségre. Ha ezt a tényt nem vesszük figyelembe, könnyen levonhatjuk azt a következtetést (természetesen súlyos hibát elkövetve ezzel), hogy az adott faj népessége 1 nap alatt 99%-kal csökkent.

– Egy adott év fogása nagyon sok esetben nem „következik” az előző év fogási számaiból (nem hogy a 9 évvel korábbiából!), illetve sokszor egyáltalán nem alkalmas a következő év fogási számainak előrejelzésére sem. Ezt a kijelentést szemlélteti az ábra, ami az egész évben működő felsőtárkányi fénycsapdában fogott *Cyclophora punctaria*, kétmemzedékes, tölgy-specialista araszolólepke éves adatait ábrázolja 1985 és 2003 között. Jól látható, hogy a csapda néha több évig nem fogja a faj egyedeit, majd pedig újra fogja. Nyilvánvaló, hogy sem-

mi értelme nincs egy adott év fogási adataira alapozva bármilyen következtetést levonni a 9 évvel későbbi időpont fogásaira vonatkozóan. Ha pl. az 1986-os év fogásából (33 példányt) akarunk bármilyen következtetést levonni a 9 évvel későbbi 1995-ös évre vonatkozóan (0 példány) akkor semmire sem jutunk. Hasonló példákat sok más fajra, más fénycsapdákra, más időszakokra vonatkozóan is hozhatnánk.

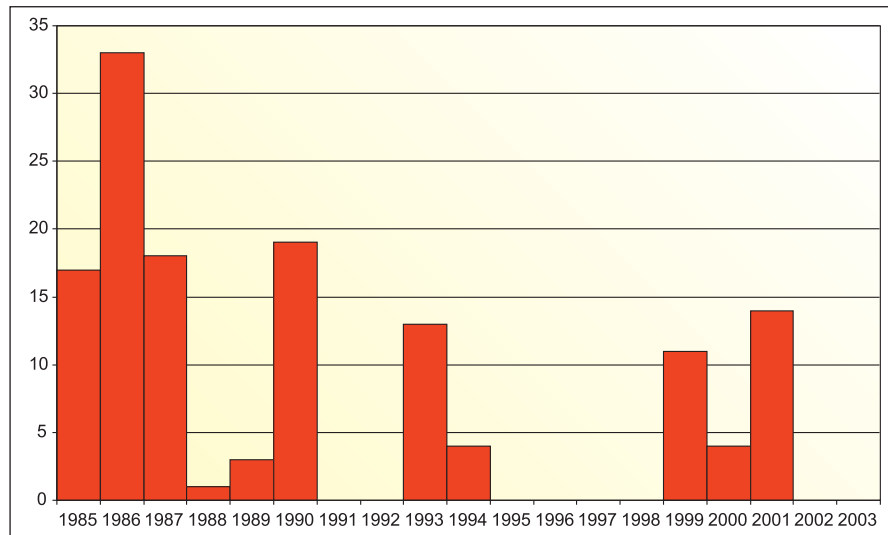
– A szakvélemény szerint a keleti lápibagoly a mesterséges fényre gyengén repül, a lámpázás során kb. 15 m-es sugarú körön belülről fogja az egyedet. Fogadjuk el ezt a megállapítást, bár tegyük hozzá, hogy ez is csak ugyanolyan „sacperkábé” érték, mint a szakvéleményben felsorakoztatott legtöbb más számadat. Azaz a fénycsapdázás a keleti lápibagoly esetében csak egy 15 m sugarú körre (kb. 707 m²) vonatkozóan tesz lehetővé valamiféle relatív populációbecslést. Ha ennek az egyetlen körnek a populációnagyságát akarjuk kivetíteni pl. 5 ha-ra (ismét utalva a rovarok térbeli eloszlásának nagyfokú változatoságára), akkor tévúton járunk. Minimális esélye van ugyanis annak, hogy ez a kör éppen egy átlagos népességű területre esik (már ha ilyen egyáltalán létezik), minden más esetben pedig téves eredményre fog vezetni a becslés. Ez hasonló mintavétel lenne, ha mintha Magyarország népességét egyetlen, 20,5 km sugarú mintakörrel (területe 1315 km²) próbálnánk meghatározni. Ha a kör Budapestre esik, és benne 1,5 millió lakost számolunk meg, akkor az ország teljes területére kivetítve 106 millió lakos lesz a „végeredményünk”. Ha a kör ritkábban lakott vidékre esik, és benne csak 50 ezer

lakost számolunk, akkor nagyjából 3,5 milliós népességet fogunk megállapítani. Azaz a két „mintavétel” között hármincszoros különbség is adódhat. Két különböző helyen, 9 év különbséggel végzett lámpázás eredményeinek összevetése egyszerűen abszurd, komolytalan, abból érdemi, megalapozott következtetéseket nem lehet levonni. A szakvélemény így még csak becslésnek sem, legfeljebb elégtelen tényalapokra rálapátolt feltételezések, spekulációk amorfi kupacának nevezhető.

Nem feltételezem, hogy a szakvélemény szerzője mindezekkel ne lenne tisztában. Ha pedig tisztában van, akkor mi okból vállalta fel, hogy egy saját magát is lejárató szakvéleményt ír alá. Ilyet magára valamit is adó szakember csak akkor tesz, ha pisztolyt szegeznek a hátlántékának! Maga a szakvélemény egyébként nemcsak a szerzőjét, hanem azt is minősíti, aki kárigénye alátámasztására azt megrendelte és elfogadta, miáltal nyilván azonosult is vele. Hazánk első nemzeti parkjánál nem akadt egyetlen képzett biológus sem, aki elolvasta volna a szakvéleményt, és kongatni kezdte volna a vészharangot? Aki azt mondta volna, emberek, álljon meg a menet, ezzel azért ne blamáljuk magunkat. Ez egy költői kérdés volt...

Az ügy kapcsán számomra az egyik legalapvetőbb kérdés, hogy milyen adatokkal, tényekkel, következtetésekkel kell alátámasztani egy 1,5 milliárd Ft-os (de legyen a kárigény ennél akár nagyságrendekkel kisebb) kártérítési igényt. Egy ilyen szakvéleménynek el kell-e érnie azt a megalapozottságot, megbízhatósági szintet, amit egy nem túl rangos tudományos lapba leadott kéziratból elvárnamk (megfelelő módszerekkel gyűjtött adatokra alapozott megállapítások, következtetések stb.). Vagy ez nem tudományos cikk, csupán egy mindennapos 1,5 milliárd Ft-os kártérítési per? Elég-e, ha egy „szakértő” azt mondja, hogy 1,5 milliárd Ft, és már mehet is a feljelentés? Ne feledjük azért azt sem, hogy itt emberek, családok sorsáról is van szó. Egy megkérdőjelezhető szakvéleményre alapozott feljelentéssel is „ragyogóan” meg lehet hurcolni embereket. Ez a történet erre is kiváló példa.

Közelítsük meg más oldalról az alapkérdést: Van-e ma Magyarországon olyan magára valamit is adó egyetem, aminek a magára valamit is adó biológia tanszéke ezt a szakvéleményt BSc dolgozatként elfogadná? Ha én kapok egy ilyen dolgotat bírálatra, elolvasás után egészen biztosan visszaküldöm

Cyclophora punctaria, kétmemzedékes, tölgy-specialista araszolólepke éves fogási adatai (db/év)

azzal, hogy sajnos mégsem tudok időt szakítani a bírálatra. Ugyanis arra is méltatlannak tartanám, hogy részletesen kifejtsem, miért tartom elfogadhatatlannak. Vagy egy 1,5 milliárd Ft-os kárigényt megalapozó „szakvéleménynek” nem kell azt a minimális szintet megütnie, amit egy BSc dolgozattól minden civilizált egyetemen elvárnak?

Vagy csak én lennék naív idealista? Lehet, hogy itt egészen másról van szó? Precedens-teremtés? Megfélemlítés? Presztízsharc? Csak azért is? Erőfitogtatás, aminek keretében most éppen Gabnai Ernőnek jutott a homokzsák nem túl népszerű szerepe? Ha így volna, akkor lehet, hogy a szakértő csak egy bérelhető élő díszlet, az úgynevezett szakvélemény pedig csak dramaturgiai eszköz? Ez esetben mi a fenének is hablatyoltam én itt össze-vissza sasokról, fénycsapdáról, mintavételi körről, adatokról, meg hernyókról? Szeretném hinni, hogy ez irányú kétségeim, félelmeim megalapozatlanok! Mert ha nem, az nagyon szörnyű volna.

Utóirat:

– A természetesség, a biodiverzitás megőrzésének elkötelezett híve vagyok. Ennek előadásaimban és írásaimban számtalanszor, számon kérhető módon adtam tanújelét. A magam sze-

Személyes lámpázásos monitoring módszer

rény képességeivel és eszközeivel igyekeztem segíteni az erdőgazdálkodás és a természetvédelem közötti árkok betemetésében. Minden egyes esztelenségig fajuló, értelmetlen csatározást személyes veszteségként is megélek, mert azok az „árokteretők” erőfeszítéseit leértékelik, nem a közeledést, hanem a távolodást szolgálják. Ez a csata sajnos pontosan ilyen!

– Gabnai Ernőt 35 éve ismerem. Végtelenül tisztességes, megfontolt, jó szándékú embernek tartom, és ezzel messze nem vagyok egyedül. Hiszem,

hogy saját földjén jóhiszeműen kezdte el a száruzást, hogy legelőt alakítson ki. Abban a hitben, hogy minden bejelentési és engedélyeztetési elvárásnak eleget tett. A kifejtett szakmai véleményem azonban személyétől független. Akkor is ugyanez lenne a véleményem, ha a meghurcolt, megcincált főszereplő nem ő, hanem mondjuk az általam egyáltalán nem ismert (nagy valószínűséggel nem is létező) Aljakabfelföldfalussy Alfonz Teofil lenne.

Dr. Csóka György
erdőmérnök, zoológus

Király Lajos emlékszoba avatása

Az EGERERDŐ Zrt. április 12-én különleges, meghitt esemény házigazdája volt, Király Lajos (1894–1970) okleveles erdőmérnök emlékszobáját avatták fel a szilvásváradi Zilahy Aladár Erdészeti Múzeumban, amely évtizedekkel ezelőtt a család otthona volt.

A rendezvény helyszínére „királyi” vonat szállította a család apraját-nagyját, akiket a múzeumnál Vivaldi Tavaszának dallamai fogadtak. Az ünnepelt hét, felnőttkort is megélt gyermekének népes családjából több mint százán megtisztelték jelenlétükkel a neves eseményt. De a leszármazottak mellett számos ismerős, és Király Lajost tisztelő erdész kolléga is részt vett az avató ünnepségen.

Az ünnepi műsor keretében nemcsak az elismert erdész szakemberre, hanem mint családfőre, apára is emlékeztünk. Három, még ma is élő gyermeke közül *Király Ilona* költő Apám című versével csalt könnyeket sok-sok

vendég szemébe, majd az EGERERDŐ Zrt. vezérigazgatója, *Dobre-Kecsmár Csaba* köszöntötte az egybegyűlteket. Apja munkásságát a legfiatalabb élő gyermek, *Király Péter* méltatta, visszaemlékezve édesapja szülőföldjére, Selmecbányára, katonáéveire és a szilvásváradi őrgrofi birtokon tett szolgálatára. Megtudtuk, hogy apja nevéhez fűződik a szálalóvágás bevezetése, a mobil fémcsúszda szabadalmaztatása, de ezek mellett szerteágazó vízgazdálkodási és országfásítási tevékenységet is végzett. Nagy szerepet játszott a Bükk turizmu-

sának fellendítésében, ennek köszönhetően zombolyt és barlangot is neveztek el róla a hegy-ségben. Király Lajos munkásságára már több szakmai lapban emlékeztek utódai, *Wagner Tibor* cikke az Erdészeti Lapok 2012. májusi számában, míg *Pápai Gábor* képzelt riportja a Gyökerek és lombok 8. kötetében olvasható az ünnepeltről.

A megemlékezés végén a Kanadában élő lánya Hazám című csodálatos verse hangzott el, melyben a szilvásváradi szülőföldjének emlékeit elevenítette fel.

E naptól kezdve a múzeum épületének falán dombormű és emléktábla örökíti meg Király Lajos emlékét, amelyet Dobre-Kecsmár Csaba és a legidősebb gyermek, *Király Béla* leplezett le, majd átvágva a bejáratánál elhelyezett nemzetiszín szalagot megnyitották a vendégek előtt az emlékszobát.

EGERERDŐ Zrt.